

Libanoni dilemmák

Válság egyenes adásban...

A bejrúti televízió munkatársai nem panaszkodhatnak: egyenes adásban hához jött a háború. Néhány nap leforgása alatt először a televízió főszerkesztőjének otthonába törtek be fegyveres milicisták, s több órán át megszállva tartották lakását. Utána a tv-központot foglalták el egy másik osztag tagjai, de jutott a különböző alakulatokból több rádióállomás, valamint a tájékoztatási minisztérium megrohanására is.

A libanoni háború február elején fellángolt újabb szakaszát napi átlagban száz halálos áldozat, több száz sebesült és ismét mérhetetlen anyagi kár jelzi. A helyzet egyre bonyolultabb, a szemlélőnek úgy tűnik, hogy mindenki mindenki ellen csatázik, s a kibontakozás szinte reménytelen. A libanoni válságnak is megvan azonban a maga logikája, s aligha véletlen, hogy éppen most robbantak ki a legsúlyosabb harcok az elmúlt év augusztus-szeptembere óta.

Az előzmények

Az idei év kezdetén egy bizonyos katonai és politikai pathhelyzet alakult ki. Kezdeményezések történtek, elsősorban az ellenzék részéről, a nemzeti megbékélési konferencia második szakaszának összehívására — az első szakasz tavaly októberben megszakadt, két súlyos nézeteltérés miatt. (A Nemzeti Megmentési Front az Izraellel kötött külön szerződés érvénytelenítését, valamint a belső hatalom, a kormánypozíciók igazságos elosztását követelte a reális erőviszonyok alapján, de Dzsamajel elnök és a jobboldali támogatói ezt visszautasították.) Elénk szaúdi közvetítés is folyt olyan csapatátválasztás érdekében, amely távolítja egymástól a szembenálló fegyveres alakulatokat, s ezzel csökkenti az összecsapások veszélyét.

Ez a folyamat szakadt meg, amikor a hónap elején a Libanoni Erők elnevezésű szélsőjobboldali maronita hadsereg fegyveres alakulatai általános támadásba kezdtek. Az volt a céljuk, hogy az ellenzék három bázis-területét, a mohamedán Nyugat-Bejrútot, a síiták által lakott dél-bejrúti kerületet és elővárosokat, valamint a Suf-hegységben lévő drúz állásokat és településeket (ez a vonulat 15-20 kilométernyire a fővárostól keletre kezdődik) elszigeteljék egymástól, és lehetetlenné tegyék a közös front kialakítását. A hazafi as erők természetesen védekeztek, sőt heves ellentámadást indítottak. Ekkor bekapcsolódott a libanoni kormányhadsereg is, amely a korábbi polgárháborús összetűzésekben általában semleges álláspontot foglalt el. Csak hogy ez most egy más jellegű hadsereg: egyértelműen jobboldali kormányt szolgál: paritásos vezetését, amelyben eredetileg 50:50 százalékos volt a keresztények és muzulmánok aránya, egyoldalúan átalakították a keresztények javára, s az új főparancsnok a maronita milícia korábbi főtanácsadója lett: nagyarányú amerikai katonai segéllyel és fegyverszállításokkal fejlesztették fel, külön amerikai kiképzőmisszió működik mellette. (Csak megjegyezzük, s immár nem először a vallási hovartartozás emlegetése Libanonban nem hitbéli vitákra vonatkozik, hanem a felekezeti burok mélyében politikai és társadalmi ellentétek feszülnek!)

Ennek ellenére Zilahy és a vele azonos értékű, szórakoztató írók népszerűsége ma is óriási.

A véleményhatározottsága meglepett, minden valószínűség szerint nem a legjobban sikerült a bemutatott, de valami csekély írói elismerést kerestem volna még, hátha van valami kis értéke a bemutatott drámának.

Évekkel később azután, amikor az író haláláról szóló sajtó néztem meg, kezembe került a Szabadkán megjelenő 7 Nap című kulturális lap 1974. december 13-i száma, amelyben meglepetéssel olvastam Zilahy véleményét az Imbroszi boszorkányról. (Ezt az írást az író halálakor nekrológnak szánta a szerkesztőség.)

Zilahy Lajos a következőket nyilatkozta a szabadkai ösbemutatóról.

„Nem egy művet filmesítették már meg — mesélte nekünk. — Legizgalmasabb élményem a Szépanyam című filmregényemhez fűződik. Ame-

kor is jobboldali „magánakcióval” kezdődött, a milicisták oldalán belépett a reguláris hadsereg s annak szorult helyzetén a négyhatalmi erők segítettek. Főként az amerikai tengerészgyalogosok, a hajóágyúk, a bombázásra induló repülőgépek. Ezúttal azonban hiba csúszott az előzetes forgatókönyvbe. A kormányhadsereg soraiból tömegesen dezertáltak, a legénységi állomány ugyanis többségében a síiták közül kerül ki, akik nem akartak társaikra löni. A drúz katonák már korábban megtagadták a közönségük elleni tűzparancs végrehajtását. A négyhatalmiaknak tehát nehéz lett volna a bomlás jegyeit mutató kormányhadsereg támogatását írni zászlajukra, közben állandó fenyegetésként újra meg újra feltűnt az öngyilkos merénylők által végrehajtott robbantási akciók rémképe. (Az amerikai tengerészgyalogosok veszteséglistáján máris 260 név szerepel.)

Nótt tehát az amerikai dilemmák sora, hiszen az Egyesült Államok volt az, amely a tartós rendezés lehetőségei helyett a katonai jelenlét veszélyes módját erőszakolta az országra. Az amerikai kormánykörök komolyan fontolgatni kezdték az egész Dzsamajel-rendszer összeomlásának közeli eshetőségét, s azt a tényt, hogy a romok maguk alá temethetnek a közel-keleti, illetve a libanoni amerikai politikát is. Eszkálálni, vagyis erőteljesen kiterjeszteni a háborút, illetve időben visszavonulni — így hangzott a kérdés, amit a világpolitikai és regionális tényezők mellett az amerikai belpolitikai szempont is árnyalhat; az elnökválasztási évben mind több a kritika a vietnami emlékeket ébresztő „libanoni ingovánnyal” kapcsolatban.

Biztos kiindulópont

Washington végül is elmentmondásos játékba bonyolódott. Hozzálatott a

szárazföldi jelenlét felszámolásához, a tengerészgyalogosokat visszavonják a hatodik flotta hajóira, amelyek néhány kilométernyire a bejrúti partoktól állomásoznak. (Megint eltérő hírek: egy és öt hónap közé teszik a visszavonulás időtartamát.) Am úgy mennek, hogy jönnek és maradnak: a Pentagon szabadkezet adott az amerikai flottának és légi erőknek Libanon egész területén a harci cselekményekre. Bombáznak és lönek, s miközben magukat „békefenntartónak” tekintik, célpontjait és lötérré váltóztatják a közel-keleti országot

De vajon ezekkel a módszerekkel konzerválni tudják-e Dzsamajel hatalmát és saját helyzetüket Libanonban? Néhány figyelmeztetés máris eljuthatott Washingtonba. Megtört a libanoni jobboldal „lopakodó államcsínye”, a falangistákat visszaszorították. Azzal, hogy Nyugat-Bejrút ismét a mohamedán fegyveres osztagok ellenőrzése alá került, a fővárosban visszaállt az 1982 júniusa előtti állapot. Az arab világnak még a centrumtól jobbra elhelyezkedő része is bírálja az Egyesült Államokat, különösképpen Szaúd-Arábia, Izrael az új helyzetben Libanon területének mintegy negyedrészt szeretné leszakítani egy déli szakadár állam, egyfajta Haddadisz tán formájában (Haddad ugyan január közepén elhunyt, de magánhadereje fennmaradt), ez viszont megint nem egyszerűsítene a képet. Szíriával kiéleződhet a viszony. S végül, de nem utolsósorban, vissza is lóhatnak, az amerikaiak újabb veszteségeket szenvedhetnek.

A zavaros libanoni helyzetben egy biztos kiindulópont lehet, vissza kell vonni az idegen csapatokat, és biztosítani az ország belső békéjét. Ezek nélkül csak folytatódik az „előadás” a háborúról — egyre több halálos áldozattal...

Siklós János

Zilahy Lajos utolsó éve

4.

Félreérthetetlen viszont a műbíró véleménye cikkének kezdő soraiban. „Az irodalomtörténeteszek, a kritikusok, az irodalom múltjával és élő vonulataival egyaránt foglalkozó szakemberek Zilahy a középszály — tehát a szellemi közép — íróként tartják számon, aki érezte, hogy társadalmi kérdésekről kellene beszélni, de erejéből, ambíciójából többre nem tellett, minthogy a komoly irodalom látszatában tetszelegjen. Ugyanakkor viszont a legnépszerűbb, a legolvasottabb író, műveinek kiadása biztos anyagi siker. Szerencsére, ez a kettősség ma már nem okozhat különösebb dilemmát, hiszen a két világháború közötti sikerírók — magyarok és nem magyarok — műveinek értékét az idő vonta kétségbe, meg az irodalom igazi értékeivel való szembeállítás.

Ennek ellenére Zilahy és a vele azonos értékű, szórakoztató írók népszerűsége ma is óriási.

A véleményhatározottsága meglepett, minden valószínűség szerint nem a legjobban sikerült a bemutatott, de valami csekély írói elismerést kerestem volna még, hátha van valami kis értéke a bemutatott drámának.

Évekkel később azután, amikor az író haláláról szóló sajtó néztem meg, kezembe került a Szabadkán megjelenő 7 Nap című kulturális lap 1974. december 13-i száma, amelyben meglepetéssel olvastam Zilahy véleményét az Imbroszi boszorkányról. (Ezt az írást az író halálakor nekrológnak szánta a szerkesztőség.)

Zilahy Lajos a következőket nyilatkozta a szabadkai ösbemutatóról.

A munka a Szaljuton folytatódik

Az űrkomplexum berendezései jól működnek

Moszkva (MTI)

Csütörtökön, moszkvai idő szerint 17 óra 43 perckor a Szojuz T-10 űrhajó sikeresen összekapcsolódott a Föld körül keringő Szaljut-7 orbitális állomással.

Az űrhajó közelítését automatikus vezérléssel hajtották végre. A rögzítést és az összekapcsolást a három űrhajós irányította a Szojuz T-10 fedélzetéről. Az összekapcsolás ellenőrzése után a három űrhajós átszállt a Szaljut-7 kabinjába, hozzálatott a számára előírt program végrehajtásához. A Szaljut-7-Szojuz T-10 űrkomplexum Föld közeli pályán folytatja útját. A földi irányítóközpontba beérkezett adatok tanúsága szerint az űrhajósok közérzete jó, az űrkomplexum berendezései normálisan működnek.

Rakétahátizsákkal

Újabb űrséta

Cape Canaveral (AP)

A Challenger amerikai űrrepülőgép asztronautái Bruce McCandles és Robert Stewart csütörtök délben ismét kilépett az űrbe, hogy hátukon egyszemélyes irányítható rakétahajótűjükkel egy képeztetési, meghibásodott mesterséges hold befogását és az űrrepülőgép rakterében való megjavítását gyakorolják. A földi irányítás az űrbe való kilépésük előtt néhány perccel közölte velük, hogy meghibásodott az űrrepülőgép tizenöt méter hosszú robotkarja. A két asztronautának a rakétahátizsák segítségével eredetileg a forgó robotkar által tartott célobjektumot kellett volna „üldözömbö” vernie.

riki producerem ugyanis egyszer arra kért, írjak egy forgatókönyvet az »isteni Garbónak«, mert útra a kamerák elé őhajt lépni. Megírtam, átadtam, és örömmel nem ismert határt: mégiscsak nagy dolog, hogy Greta Garbo játssza az én darabomban a főszerepet. Nyugodtan sütkéreztem a mexikói öböl homokjában, amikor távirat érkezett, hogy azon nyomban közöljem személyi adataimat, főképpen, hogy mikor születtem, melyik napon, hány órakor, milyen volt az időjárás. Megadtam a kért adatokat, és vártam producerem jelentkezését. Kiderült, hogy Garbónak nem tetszett a csillagképem. Azóta átkozom magamban a csillagjósokat.

Az Imbroszi boszorkányt 21 esztendővel ezelőtt írtam. 1949 szeptemberében az első kéziratot elküldtem párizsi ügynökömnek, aki sohasem hallgatta el valamelyik írásom gyengességeit. Azt írta, hogy tizenkilenc darabom közül ezt tartja szerkezetileg legértékesebb drámai művemnek, de néhány hét múlva ért életem legnagyobb csapása: a Harvard Egyetem illetéke telefonon értesített, hogy 18 éves fiam a műtőasztalon fekszik. Meg is halt. Egyetlen gyermekem elvesztése négy évre paralizált. Tavaly találtam meg a kéziratot, és láttam, hogy hűz év után sem kopott meg, mert a Kelet és a Nyugat kettészakadása ma is aktuális téma... Élmény volt számomra az előadás.

A legtárgyalagosabb író is elfoglalt saját munkája javára, ez alól Zilahy sem volt kivétel, de ahol érezte a magas fokú igényesség nélkülözhetetlenségét, ott kitűnő művészek, írók, színpadi szerzők bizonyult. Írói jubileumának 50. évfordulójára készült az újvidéki Fórum kiadó, s a Magvetővel közösen a Dukay család kiadását tervezte. (Ez a trilógia Újvidéken 1968-ban jelent meg magyar nyelven.) Előszavát az író megbízásából Juhász Géza készítette, s mindkét kiadó elfogadta, Zilahy viszont nem. A kézhez kapott előszót New Yorkban javíthatta, és végeredményben a javítás ürügyén egy másik előszót írt. Olyan erélyes stílusú vita alakult ki, hogy végül az előző nem jelent meg, kéziratban maradt. Az újvidéki Hid című folyóiratban Juhász Géza 1983 szeptemberében és októberében publikálta a két előszót, és kommentálta a körülötte zajló csetepatét,...

Magyar — mongol megbeszélések

Budapest (MTI)

Lázár György, a Minisztertanács elnöke csütörtökön hivatalában fogadta Tümenbajarin Ragcsát, a Mongol Népköztársaság Minisztertanácsa első elnökhelyettesét, a magyar-mongol gazdasági és műszaki-tudományos együttműködési kormányközi bizottság társelnökét aki a bizottság XVII. ülészsaka alkalmából tartózkodik hazánkban.

A szívélyes, baráti légkörű megbeszélésen részt vett Borbándi János miniszterelnök-helyettes, a bizottság magyar tagozatának elnöke Jelen volt Badamtarin Baldo, a Mongol Népköztársaság budapesti nagykövete is.

Ezt követően a delegációk vezetői aláírták a bizottság ülészsakának jegyzőkönyvét.

Szűrös Mátyás tárgyalásai Mexikóban

Mexikóváros (MTI)

A Mexikói Egyesült Szocialista Párt meghívására Szűrös Mátyásnak, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága titkárána vezetésével február 4. és 9. között pártküldöttség tett látogatást Mexikóban.

A Központi Bizottság titkára megbeszéléseket folytatott Pablo Gomezszal, a Mexikói Egyesült Szocialista Párt főtákarával és a párt más vezetőivel. Tájékoztatták egymást a két ország

helyzetéről, pártjaik hazai és nemzetközi tevékenységéről. A Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttségét fogadta Mario Vargas Saldana, a Kormányzó Intézményes Forradalmi Párt főtákarára.

Szűrös Mátyás találkozott Bernardo Sepulveda külügyminiszterrel, és szívélyes légkörű megbeszélést folytatott vele a világpolitika időszerű kérdéseiről.

Az MSZMP küldöttsége mexikói látogatását befejezve továbbutazott Nicaraguára.

Közéleti napló

BÜCSULÁTOGATÁS

Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke búcsulátogatáson fogadta Khalid Bin Abdul Karimot, a Malaysiai Allamszövetség rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét, aki végleg elutazott Budapestről.

ZÁRSZÁMADÓ KÖZGYŰLÉS KÖRÜSLADÁNYBAN

Zárszámadó és tervtárgyaló közgyűlést tartottak csütörtökön a Békés megyei Körösladányi Magyar-Vietnami Barátság Termelőszövetkezetben. A szövetkezet zárszámadásán részt vett és

felszólalt Faluvégi Lajos, a Minisztertanács elnökhelyettese, s jelen volt Ta Quynh, a Vietnami Szocialista Köztársaság budapesti nagykövetségének tanácsosa is.

SAJTÓTÁJÉKOZTATÓ AZ IRÁNI NAGYKÖVETSÉGEN

Ali Akbar Farazi, az Iráni Iszlám Köztársaság budapesti nagykövete hazajár nemzeti ünnepe alkalmából csütörtökön sajtótájékoztatót tartott a nagykövetségen.

Szólt a forradalom yőzelmé óta eltelt öt esztendő során elért eredményekről, Irán jelenlegi helyzetéről, s nemzetközi törekvéseiről.

Számunkra azonban nem ez a vita mutatja Zilahy igényességét, hanem az, ahogyan a trilógia elkészült és magyar nyelven végleges formát öltött. Ebben a kérdésben a legszakavataltabb ember a Fórum akkori irodalmi főszerkesztője, Juhász Géza. Adatai pontosak, megbízhatók.

Ennek a családrégénynek az egyik kötete, az Ararát 1945-ben folytatásokban jelent meg Budapesten és az Athenaeum 1947-ben kiadta. Amerikában Zilahy az Ararátot kibővítette a Habsburg-tragédiával. Mi a Habsburg-tragédia magva?

Budapest ostromát az író családjával a fővárosban, a Károlyi-palota pincéjében vészelte át. Károlyi Daisy grófnő akkor adta át neki néhai férjének, Károlyi Józsefnek (Károlyi Mihály feltételezvének) a naplóját, amely IV. Károly császár száműzetésének és halálának olyan részleteit tartalmazta, amelyek addig sem a világsajtóban, sem könyvben nem jelentek meg. Azt például, hogy a száműzött császár a fűchall kert padján maga szokta stoppolni nyolc gyermekének fuszekliját. S ami még érdekesebb, Monteire és Porto portugál orvosok a halott császár szívét régi Habsburg-tradíció szerint kioperálták. (A hagyomány I. Lipót császárhoz fűződik, akit már felravatoltak, pedig csak tetszhalott volt.) Az operáció alatt Károlyi gróf tartotta az ezüst tálat, amelybe a császár szívét helyezték, s amelyet Zita királynő — ha él —, még mindig őriz valahol.

A Habsburg-tragédia (mintegy kétszáz oldalal kiegészített Ararát) (The Dukays, A Dukays címen jelent meg New Yorkban. Ez a könyv a trilógia második kötete: a Rézmetszet alkotmány címet viseli. Később megírta a trilógia harmadik kötetét, The Angry Angel (A dühödöt angyal). Az amerikai olvasók jól fogadták a könyvet, és egyesek megjósolták, hogy (ott is) a bestsellerlista élére kerülnek. Jöslatuk bevált. Végül 1960-ban a Dukay család története kiegészült a The Happy Century (A bíbor évszázad) című regénnyel, amely a trilógia első kötete. A trilógia 1814-től 1949-ig, illetve 1945-ig végigviszi ennek az arisztokrata családnak a sorsát.

(Folytatjuk.)